

Vlastivědné zprávy

z Adamova a okolí

CRH

Ročník IX.

Březen 1965.

Číslo 1.

Motto:

Všem, kteří čtouce vidí a neb slyšeti budou, pozdravení !

Dny osvobození v Adamově

Adamov pro svoji výhodnou polohu v lesní kotlině byl ušetřen téměř do konce války náletů a všech válečných hrůz. Po celou dobu války přelétala nad Adamovem bombardovací letadla, která prováděla nálety v nebezpečné blízkosti (Brno, Kuřim, Líšeň) a občané se často ukrývali v lesích nebo krytech. Letadla však Adamov nikdy nenašla, třebaže sem byla několikrát vyslána, jak bylo po válce potvrzeno.

Časté poplachy byly vítány v závodě, kde zaměstnanci vždy na několik hodin opouštěli práci a způsobovali tak Němcům citelné ztráty. Odbojová skupina v Adamově měla vždy při této příležitosti možnost provést nějaký vhodný zásah ke škodě výroby munice.

Někteří občané se organizovali v ilegálních skupinách a kroužcích a propagovali mezi lidmi víru ve vítězství. Byla to práce velmi odvážná a riskantní, účastníkům odboje byly slibovány koncentrační tábory a smrt. Přesto však byla ve zdejších závodě velmi početná skupina odboje jako pomocná součást partyzánské skupiny Prokopa Holého, která rozšiřovala mezi lidí ilegální letáky a časopisy. Přijala mezi sebe i několik účastníků mimo závod, byla ve stálém spojení s partyzánskými skupinami v okolí a podávala jim potřebné zprávy ze závodu a obce. Vedoucím této skupiny byl Alois Stejskal, dalšími členy byli Severian Phakadze, Vilém Valenta, Jaroslav Drexler, Eduard Juříčka, Jan Svoboda, Alois Starosta, Vladimír Baráček, Karel Horák, Jaroslav Šlezinger, Josef Zouhar a Theodor Nezval z Josefova, dále Josef Řehák a ing. Václav Beneš z Blanska, K. Zikuška z Útěchova, Rudolf Hrbotický z Rudice a jiní. Později přešel do adamovské skupiny ze skupiny "Vsetín" Karel Dosedla.

K přímému bojovému zásahu ilegální skupiny však nedošlo pro nedostatek zbraní. Shozené zbraně u Útěchova byly náhodnými chodci prozrazeny a zabaveny Němci, takže nakonec musela odbojová skupina nečinně přihlížet, jak německá armáda při svém ústupu prováděla dílo zkázy, vyhazovala mosty a trhavými náložemi rozbíjela ve Škodových závodech stroje a zařízení a nakonec v poslední den své slávy - 9. května 1945 zapálila administrativní budovu.

Práce odbojové skupiny spočívala ve zpravodajské službě, v informační a propagační činnosti a v drobné záškodnické práci v závodě, v obci a v okolí.

Když Rudá armáda dobyla Brna, očekával se každou chvíli nápor na Adamov. Lidé pozorovali boje o Brno s kopců u Babic a z Alexandrovky. Hořící Brno, ohnivé koule z minometů a katuší, způsobovaly zvláště v noci nezapomenutelný obraz zkázy. To vše se očekávalo v nejbližší době v Adamově.

Rudá armáda však postupovala obezřetně. Nechtěla se nechat vlákat do babických a adamovských kotlin a vytvářela raději kolem Adamova t.zv. "kleště" z jejichž sevření se snažili Němci co nejrychleji vyklouznout. Civilní Němci, zaměstnanci závodu a jejich rodiny, balili rychle svoje věci, zabavili v závodě všechna vozidla, naplnili je zásobami z dělnických jídelen a Skalního sklepa a vydali se na marnou pouť do vnitrozemí. Nedošli však daleko. Byli zatčeni, jídlo jim bylo zabaveno, vozy zůstaly na silnicích, po válce se pracně sháněly - a byly všechny dopraveny zpět do závodu.

20.dubna 1945 přišla do Adamova první skupina německého vojska, ustupujícího od Brna pod vedením maršála Schörnera, a ubytovala se zde. Vozy s potravinami, municí a výzbrojí rozestavili Němci po ulicích, koně ustájili ve větších místnostech, na příklad v sokolovně a v čekárně na nádraží.

Tato doba byla zlá zejména pro adamovský závod, neboť Němci vykradli všechny zásoby a adamovští občané, jejichž nervy byly vydrážděny strachem z očekávaného boje, vtrhli rovněž do závodu a odnášeli odtud všechno, co se odnést dalo.

Po odchodu civilních Němců se v Adamově pomalu zařizovalo vojsko a chystalo se k boji. Na Horce a na loukách u nádraží byla postavena děla, na cestách kolem Adamova byly vytvořeny dřevěné záseky, na lesních cestách se objevily skácené stromy, při cestách byla postavena kulometná hnízda a tankové pastě. Němci tak očekávali příchod Rudé armády, ale nevěděli kdy a jak.

První skutečný nálet na Adamov byl 25.dubna 1945. Nad splavem se vynořila tři sovětská letadla a u komína nad starou poštou vypustila tři první bomby. Dřevěná budova mzdové účtárny, která stála za Skalním sklepem a Dělnickým domem, vyhořela s celým zařízením. Potom byly návštěvy sovětských letadel častější, zvláště když se na adamovských ulicích objevily německé vozy s municí. Při jednom takovém náletu byl smrtelně zasažen střepinou bomby v zahradě MUDr. Martince elektrikář František Macháček. Raněných bylo v té době několik, ale většinou lehce.

Rachot kulometů z letadel, která létala velmi nízko, uváděl obyvatele Adamova ve zmatek. S hrůzou se lidé uchylovali do sklepů, do lesů a skal. Mnoho domů bylo poškozeno.

30.dubna 1945 začala střelba z děl proti Rudé armádě od Bílovic, Babic, Soběšic a Útěchova. Rudá armáda však nepostupovala přímo na Adamov. Střelba z německých děl byla jen signálem k dalším a častějším náletům. Dělostřelecké salvy Rudé armády nenadělaly v Adamově mnoho škod, avšak hvízd granátů způsoboval u obyvatelstva větší poplach než rány leteckých bomb. Ohromovalo zejména přesné zaměření děl. Tři rány, určené na cestu k Blansku, kudy měli Němci ustupovat, padly přesně na cestu u staré pošty.

S napětím očekávaný generální útok na Adamov se neuskutečnil vlivem zhroucení německého odporu a kapitulace těsně před Adamovem.

Přesto, že Adamov byl od 22.dubna bez elektrického světla a bez radiového spojení se světem, dověděli se občané od německých technických služeb, že v Praze vypuklo 5.května povstání, že se blíží konec války. MÍR ! Toto osvobozující slovo letělo od úst k ústům, prozatím ještě tiše a tajně. Všichni s napětím očekávali, co přinese ráno 9.května. V noci tu a tam zarachotily kulomety a ozvaly se výstřely z pušek. Jinak byl klid. Klid jako před bouří.

Ráno 9.května Němci kvapně opouštěli Adamov. V časných hodinách přišel rozkaz, že nikdo nesmí opustit svůj příbytek. Všechny mosty v Adamově byly vyhozeny do povětří. Odbojové složky ihned zařídily pořádkovou službu a hasily s místním a závodním požárním sborem hořící budovu ředitelství Škodových závodů, kterou Němci ještě v poslední chvíli zapálili.

Přesně ve 12,35 hod. se objevil v Adamově první sovětský voják na koni a vyptával se na cestu na Útěchov a kde jsou Němci. Za ním přijel na motocyklu druhý, pak hlídka na koních a za nimi asi za 20 minut se objevila dlouho očekávaná Rudá armáda. Občané jásali a vítali rudoarmějce, ti se však dlouho nezdržovali. Žádali jen rychlou opravu aspoň jednoho mostu, aby mohli pokračovat v cestě na Útěchov, Vranov a k Blansku. Pronásledovali zbytky Hirschdivision, která se přes vyhlášenou kapitulaci nevzdala a pokračovala v ústupových bojích.

Železniční most přes Svitevu u továrny byl v rekordním čase za přispění všech občanů opraven a přizpůsoben k přepravě pěších vojsk a vozů. Vojsko maršála Malinovského pak pokračovalo v cestě. Stovky a tisíce vozů projížděly dlouho do noci Adamovem a občané nadšeně vítali své osvoboditele. Domy a okna byly vyzdobeny prapory a květinami.

Konečně si lidé oddechli, byl mír. Ovšem ne všichni. Někteří přehorliví spolupracovníci a přísluhovači Němců trnuli strachem, jak to s nimi dopadne. Velitel přední hlídky Rudé armády žádal o vydání místních zrádců a kolaborantů k okamžitému potrestání. Nebyl však vydán nikdo. Trafikant Zahradníček, fašista a organizátor "Vlajkařů", zavčas s Němci uprchl. Bylo zde sice několik občanů, o kterých se vědělo, že vstoupili do fašistické organizace, ale zůstali příznivci tajnými a nedalo se jim nic dokázat. Seznam těchto členů občan Zahradníček z nepochopitelných důvodů zničil.

9.května 1945 v 15 hodin se sešlo v obecních místnostech 17 ilegálních pracovníků, aby utvořili prozatímní národní výbor. Tento národní výbor ručil za pořádkovou službu a svolal na příští den 10.května 1945 - veřejný tábor lidu, na kterém měl být zvolen legální místní národní výbor, který pak převzal veškerou moc do svých rukou.

Veřejný tábor lidu na náměstí před kostelem zahájil nejstarší člen ilegální skupiny Jan Bezchleba starší. Vzpomněl velikého utrpení občanů v době okupace, všech umučených v koncentračních táborech, zejména popravy bývalého adamovského občana - učitele Oldřicha Blažka - a všech, kteří se mezi nás nevrátili.

Nový národní výbor byl sestaven ze všech složek občanů ve smyslu Košického vládního programu. Jeho předsedou se stal Jan Bezchleba. Dalšími členy národního výboru byli Jan Svoboda, Jaroslav Drexler, Eduard Juříčka, Alois Jílek, Vilém Valenta, Alois Starosta, Karel Trávníček, Antonín Antoš, Josefa Machová, František Konečný, Ludvík Zezula, Vladimír Baráček, Robert Vojtek, Leopold Hlavatý, Karel Dosedla, Severián Phakadze, Antonín Agrikola, Konrád Peterek. Podle prohlášení předsedy se všichni zvolení členové MNV zavázali nezištně spolupracovat na znovuvybudování obce a odstranění všech škod, způsobených válkou a okupací.

Sestavením místního národního výboru byla učiněna definitivní tečka za okupací a všemi nesnázemi, které válka způsobila.

Čerpáno z obecní kroniky.

Sylvie Grolichová.

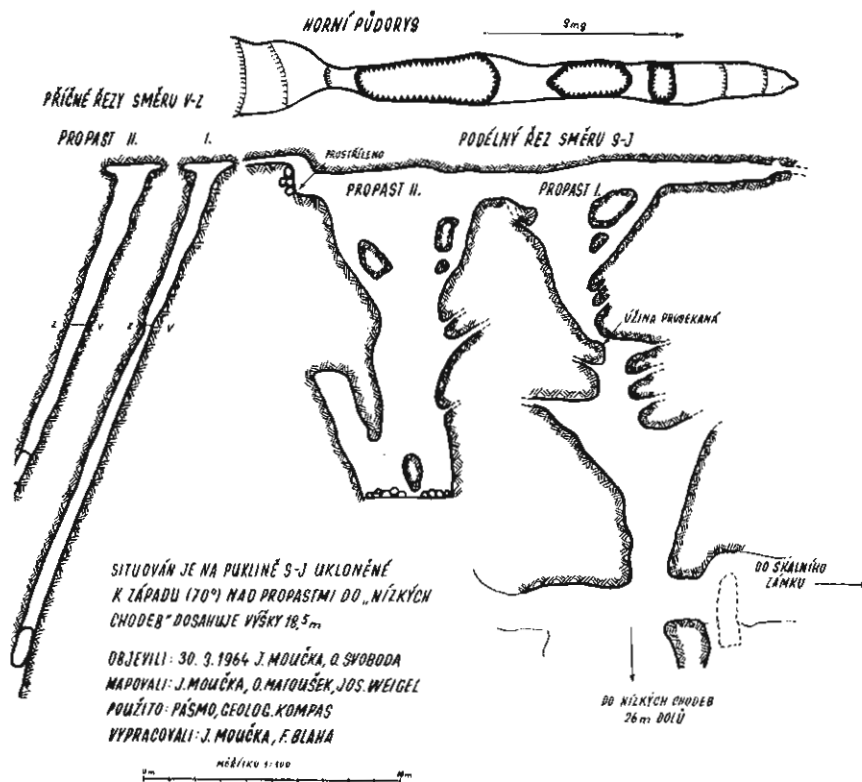
Co nového v Býčí skále .

Uplynulý rok byl pro speleologický kroužek ZK ADAST rokem nebývalé aktivity. Kroužek oslavil 10.výročí svého založení a uspořádal při této příležitosti výstavu "10 let jeskyňářské práce", která seznámila veřejnost s výsledky dosavadní práce členů kroužku, i s historií Moravského krasu a jeho problematikou. Souběžně s výstavou uskutečnil kroužek "Dny otevřené Býčí skály", kdy po dvě neděle byla Býčí skála volně přístupná veřejnosti. Obě akce byly velmi úspěšné a setkaly se s velkým ohlasem.

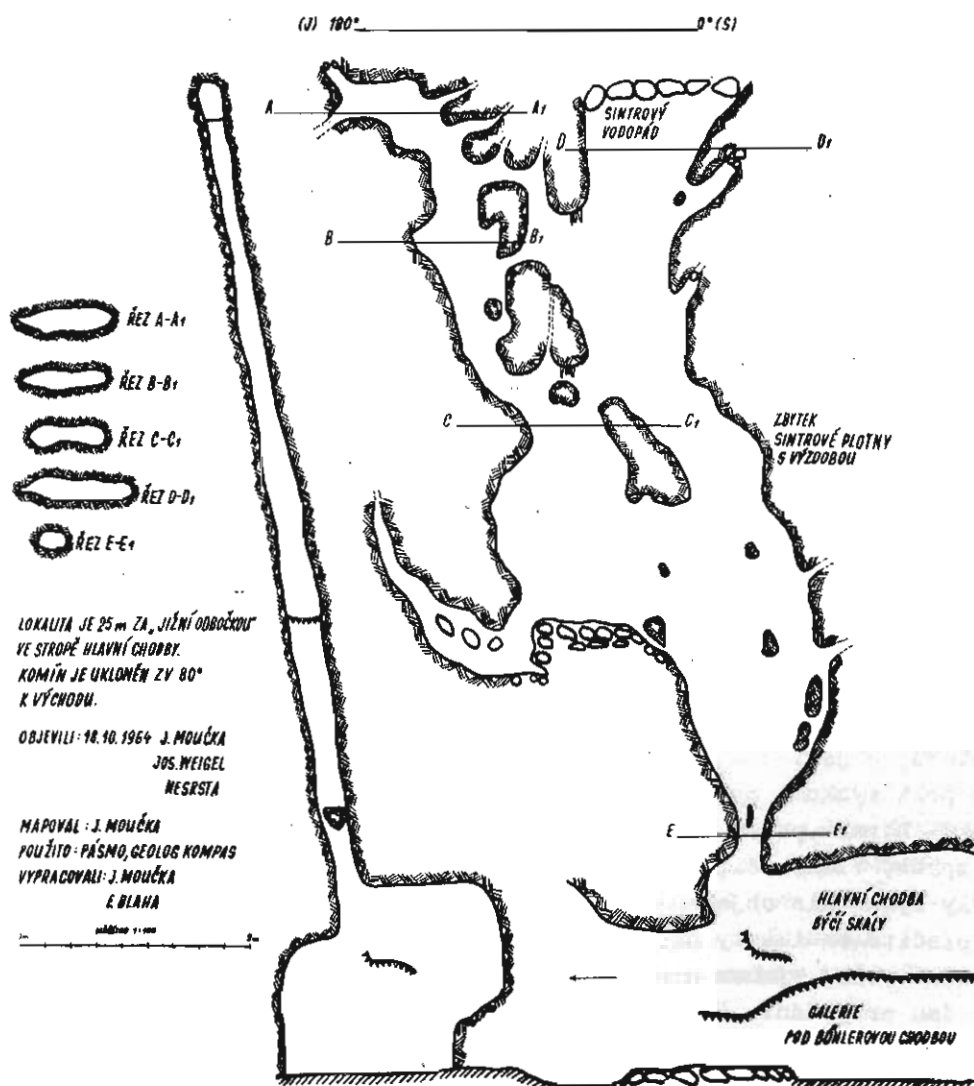
V této době probíhala právě v Brně mezinárodní speleologická konference, na níž se kroužek rovněž podílel. Její zahraniční účastníci navštívili pracoviště kroužku, Býčí skálu, i tuto výstavu, o jejímž uspořádání se velmi pochvalně vyjádřili v knize hostů.

Rovněž na poli výzkumů bylo dosaženo několika úspěchů. Březnový objev nových jeskyní ve Skalním zámku, horním patře Býčí skály, o němž jsme přinesli zprávu v příloze 2.čísle Vlastivědných zpráv, VIII.roč., důstojně podtrhl rámec loňského jubilejního roku. V zadní části Býčí skály byla dále objevena dosud nejbližší přítokovému sifonu položená chodba, jejíž kulmové a písčité sedimenty naznačují, že se jedná o staré řečiště. Tato chodba by mohla mít případně velký význam pro obejití přítokového sifonu a dosažení nových prostor směrem k Rudickému propadání. Proto se na její prolongaci i letos intenzivně pracuje,

JESKYNĚ BÝČÍ SKÁLA č. 98 KOMÍN VE SKALNÍM ZÁMKU

JESKYNĚ BÝČÍ SKÁLA č. 98 - ČERNÝ KOMÍN V JOSEFOVSKÉM ÚDOLÍ

i když za nesmírně těžkých podmínek.

Významné byly průzkumy a objevy dosud neznámých komínů v Býčí skále, a to ve Skalním zámku a v Hlavní chodbě, které uskutečnil velmi schopný člen kroužku, dnes také člen profesionální výzkumné skupiny "Moravský kras" n.p., Jiří Moučka. Jeho samovýstupy do těchto nejvyšších partií Býčí skály byly sice velmi úspěšné, ale také velmi riskantní a nebezpečné a zaslouží nejvyššího uznání.

Poslyšme jeho zprávu o průzkumu těchto komínů:

" Lokalita "Černý komín": tento komín leží 25 metrů za Jižní odbočkou ve stropě hlavní chodby. Je vytvořen na puklině směru S-J s úklonem 80° k východu. Celková výška komína je 37,5 m, průměrná šířka 80-100 cm. Stěny komína jsou do dvou třetin značně začerněny kouřem. Na výstupcích stěn bylo nalezeno větší množství koster netopýřů. Vlastní komín tvoří dvě větve, spojené na několika místech menšími otvory. Jižní větev komína přechází ve výšce 17,5 m v plošinu, která jeví pokračování jižním směrem, ucpané hlínou. Tato část komína je rozměry menší než větev severní. Strop v jižní části komína je pevná skála s šikmým komínkem o průměru půl metru, který směřuje k jihu. Další pokračování je ucpáno sutí. V severní části komína je strop tvořen balvanitým závalem, který skrývá další neznámé pokračování. V celém komíně je velmi pěkná krápníková výzdoba. V nejvyšším místě Jižní větve je zajímavý, excentricky vyvinutý stalaktit, o délce asi 40 cm, tvořící písmeno Y. Stěny komína jsou převážně polity sintrem v barvách černé, červené a místy bílé. V severní větvi komína visí ve výšce 20 m zbytek sintrové plotny, zpod které voda odplavila sedimenty. Osm metrů nad dnem chodby je úzké vstupní hrdlo komína, ve kterém jsou zaklíněné balvany, hrozící zřícením.

V celém komíně nebyly zjištěny stopy dřívějších výzkumů. Na hlinitých plošinkách byl povrch neporušen a stopy po skobách nebyly rovněž zjištěny. Dle mého názoru nebyl komín dosud zlezen. Komín se podařilo po prvé zdolat dne 18.10.1964 členům speleologického kroužku A.D.A.S.T. J. Moučkovi, Josefu Weiglovi a Romanovi Nesrstovi. Mapovací práce a fotodokumentace byly provedeny o týden později dne 24.10.1964. Této exkurze se zúčastnili Jiří Moučka, Jiřina Honzová a Igor Audy.

V dalších průzkumných pracích na této lokalitě se bude pokračovat až po důkladném průzkumu komínů v nejbližší části jeskyně, jmenovitě stropů v okolí jižní odbočky, systému Švédské věže a části Skalního zámku. Tyto komíny s přílehlými chodbami nejsou dosud zcela zdokumentovány a ve stávajících mapách chybí některé již známé věci."

Stanislav Novák .

Poznámka redakce:

Uplynulé desetiletí bohaté a plodné práce přineslo řadu cenných badatelských výsledků zmíněné části Moravského krasu. Jest si jen přát, aby v další desítce let k novým úspěchům přistoupilo i obecnější uznání a podtržení významu práce našich speleologů.

V Y S O Č A N Y - nová obec blanenského okresu

V rámci předvolebních příprav v roce 1964 byly sloučeny dvě blízko u sebe ležící obce Molenburk a Housko na Dražanské vysočině v obec jednu, pro niž byl na základě návrhu okresního archivu v Blansku přijat název Vysočany, a pro bývalé dvě staré obce, jež se staly místní částí Vysočan, byly ponechány jejich dřívější názvy. Přijetím nového názvu je naznačeno, že obec leží na vysočině (577 m nad mořem) - Dražanské, jež dala již název obci v sousedním vyškovském okrese; českým názvem je odstraněno dřívější německé pojmenování obce Mollenburku podle zakladatele obce Karla Ludvíka hraběte Roggendorfa, svobodného pána z Mollenburku v Dolních Rakousích (1724). I když název menší a starší obce Housko (lidově Húsko) je český a starobylý, i když se lidově v 19. stol. říkalo i Molenburku Hrubý Húsko, nenavrhovali jsme toto pojmenování jako nový název pro celou spojenou obec, stejně

tak jsme nechtěli obnovit ani název Bohdalevsko, jméno obce, jež byla kdysi poblíž Houska, pustá již r.1587 obdobně jako středověké Housko, jež bylo 2 km severovýchodně od dnešního, obnoveného počátkem 18.století, přibližně ve stejné době, kdy byl založen Molenburk.

Jan Skutil.

Za drem Rudolfem F u k a l e m

Dne 7.prosince 1964 zemřel v Brně - jak sám sebe nazýval - "vlastivědec" dr.Rudolf Fukal a potvrzuje-li Jaroslav Zelík, že jeho zásluhou to bylo, že adamovský vlastivědný kroužek navázal záhy styky a vedoucím brněnským Musejním spolkem, zasluhuje zde život a činnost Dr.Fukala i vedle vzpomínky Zelíkovy několik odstavců (srv.zde již roč.8,č.1, str.19).

Rudolf Fukal se narodil 2.dubna 1884 v Horních Dunajovicích na Znojemsku, a to z mlynářské rodiny hrotovického a domčického původu (otec 1853-1921, matka 1856-1909) jako syn racionalistického ředitele hrušovanského panství pra - starého tyrolského rodu Khuen-Belasiho. Děd Kuchynka, přítel Kosmákův, ze strany matčiny, byl r.1848 poslancem kroměřížského sněmu.Dětství strávil R.Fukal v rakouském Steinabrunnu (1884-1887), jako chlapec v Havlíňě (1887-1895).

V letech 1895-1903 studoval na klasickém kdysi jezuitském znojemském gymnasiu, z něhož vyšli kdysi Prokop Diviš, Jiří Procházka, Charles Seasfield a to za ředitele Salinger, kdy sympatický profesor Wismar ("rakouské národnosti") probudil v mladém studentovi první vlastivědné zájmy, ač dějepiscem byl na ústavě prof. Katholnigg. Hrušovany zanechaly ve Fukalovi dvě trvalé vzpomínky: na počátky Muchovy malířské práce v Emině záměcku (viz jeho vzpomínku ve Vlast.věst.mor.16, 1961-64, str.133-138) a na vídeňského profesora Maxe Dvořáka, který v Hrušovanech zemřel a je také pohřben.Svědectví dr.Fukala o Dvořákových výročních a předpovědích o světové válce, předvídané v předvečer Dvořákova úmrtí, je trvalé historické hodnoty.

Právnícká studia absolvoval R.Fukal ve Vídni v letech 1903-1908 (vzpomíná na př.přednášek prof. Lammatsche, posledního rakouského ministerského předsedy), ač se dal zapsati původně na filosofickou fakultu, kde navštěvoval přednášky praktické filosofie Moravana P.Laurence Müllnera, profesorů Gomperze, Dvořáka, Jagiče, Vondráka, Minora a Dopsche. Po celou dobu svých vídeňských studií byl R.Fukal členem Akademického spolku za předsednictví filosofa Čubana. Ač ideálem Fukalovým bylo původně stát se bibliotekářem - působil zde naň v tomto ohledu známý bohemista Ferdinand Menšík - strávil léta 1908-1915 ve službě u policejního ředitelství vídeňského jako jeden z třiceti úředníků (z celkového počtu 150). Na základě zde nabytých zkušeností hodlal sepsat kulturní dějiny vídeňských kaváren a zábavních místností. Z vídeňských Čechů vzpomínal dr.Fukal na přátelské pobyty s dr.Jaroslavem Dreyschuchem, Mil.Hýskem, ač poznal a stýkal se i s J.S.Macharem.

V letech 1916-1922 byl dr.Fukal úředníkem policejního ředitelství v Moravské Ostravě, v kteréžto funkci se účastnil činně příprav k plebiscitu na Těšínsku, z doby opavského působení z let 1922-1928 vzpomíná na obsazování Hlučínska, kterého se osobně účastnil a kdy byl dokonce r.1924 vězněn v Ratiboři. Cenný je jistě z této doby Fukalův spis(160 str.) o německém usilování o Hlučínsko. Ze slezských let vzpomíná dr.Fukal rád na své styky se spisovatelem Sokolem Tímou a německým spisovatelem prof.Spundou.

V letech 1928-1960 působil dr.Fukal na brněnském zemském úřadě, kde byl v protektorátních letech pověřen správou archivu a knihovny a kde prováděl spisovou rozlučku s Polskem. Po pensionování pracoval dobrovolně v archivu a od r.1946 nějakou dobu u fondu národní obnovy.

Byli-li již domčický děd i otec dr.Fukala členy Musejního spolku, stal se dr.Fukal jeho členem r.1929 a jednatelem byl od r.1951. Za jeho agendy, která byla neobyčejně čilá, vzrostl stav členstva, spolek získal místnost v Moravském museu, navázal styky se ZK ROH Adamovských strojíren. Ve Vlastivědném věstníku moravském vedl dr.Fukal stále Musejní hlídku, publikoval zde přes 100 článků a zpráv, spoluredigoval i jubilejní sborník r.1958. Od r.1959 byl dr.Fukal čestným členem Musejního spolku i historicko-vlastivědného kroužku ZK ROH Adamovských strojíren, jehož podniky v Adamově častokrát navštěvoval a propagoval. R.Fukal se tak sžil s vlastivědou, že po dvacet let pořádá ve svém bytě tzv.vlastivědné úterky některých badatelů. R.Fukal, který plánovitě usiloval, aby každý den splnil svůj studijní program, soustředil za svůj život knihovnu o 12.320 svazcích, obsahující dějiny literatur, historii, zeměpis, umění, vlastivědu a vrcholná díla krásného písemnictví všech literatur v nejrůznějších jazycích.Jeho knihovna byla mu avětem, jeho samota se mu rozrůstala do soužití s osobami jeho knihovny, mezi knihami stárnul a mezi nimi ubíhal čas. Kdykoli otvíral knihu, bylo to jakoby otvíral okno a přijímal zářivé světlo nového poznání, správnějšího chápání života a lidí. Pozměnil Bezručovy verše, že by jeho knihy zůstaly uzavřeny, ale že budou budoucím majitelům poskytovat osvěžení a poučení.

Vedle toho soustředil 17 různých druhů sbírek sepsaných v 23 různých kartotékách. V tomto soukromí svých stěn, lemovaných skříněmi knih až po strop a spoustou bibelotů, jež uklidňovaly a soustřeďovaly, nikdy necítil náš vlastivědec tíži samoty, kde si vážil i pavouků jako symbolů štěstí. Vytvořil si filosofii, která mu umožňovala shodovat se společensky i duchovně s okolím, přiklání se k stoicismu v souhlase s pragmatismem. Ukazoval, že po celý život je člověku souzeno pozbyvat něco co měl rád a čeho si vážil. Přál si, aby jeho smrt nebyla dlouhým umíráním, ale aby se stal jeden den neviditelným. Jeho ideálem bylo žít goethovsky dvojím způsobem, reálným a ideálním a sám byl v tom ohledu plně spokojen.

V sedmdesáti pěti letech, když nezachovával pro osobní záliby vlastních potomků, napsal Paměti (i nepaměti), které zůstávají cenným historickým dokladem současné doby.

Na hrobem zesnulého dne 11.prosince 1964 pronesl projev jménem Musejního spolku v Brně doc.dr.Alois Gregor, který vyzdvihl zásluhy dr.Fukala o moravskou vlastivědu a jménem historicko-vlastivědného kroužku ZK ROH Adamovských strojíren předseda Jaroslav Zelík:

" Je tolik krásných věcí na světě,
které člověk musí mít rád"

Jak prostá tato slova zdobí parte, tak také prostý byl život našeho věrného přítele p.JUDr. Rudolfa Fukala, který svůj veškerý čas, i na úkor svého osobního štěstí, zasvětil plně vlastivědné činnosti.

Když jsme v roce 1955 zakládali u nás v Adamově historicko-vlastivědný kroužek ZK ROH v Adamovských strojárnách, bylo to především jeho zásluhou, že jsme poměrně v krátké době mohli navázat spolupráci s různými ústavy a širokou veřejností vůbec. Jeho rady a upřímná slova nám pomáhaly v naší vlastivědné práci. Byl to p.Dr.Fukal, který nám byl též nápomocen, když jsme již ve 2.roce své činnosti přišli s návrhem vydávat vlastivědný časopis.

Dnes vychází časopis Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí, již jako VIII.ročník a na svých stránkách sděluje výsledky vlastivědného výzkumu a práce, týkající se nejen Adamova, ale možno říci celé oblasti Moravského krasu, krásného a vědecky významného okolí. Stali jsme se tak pokračovateli, vyličením dějin Adamova, nedokončeného popisu Moravy, ve kterém brněnský profesor F.A.Slavík věnoval Adamovu pouhé tři stránky a v Brandlově knize "Pro každého Moravana" z r.1892 bylo napsáno dokonce pouhých deset řádků.

Za všestrannou a neúnavnou pomoc jsme jmenovali p.Dr.Fukala čestným členem historicko-vlastivědného kroužku ZK Adamovských strojíren...

Dnes mi dovolu, milá rodino a drazí přátelé, abych p.radovi naposled poděkoval za všechny vlastivědné pracovníky našeho kroužku, kteří na něj budou vždy s láskou vzpomínati.

Naše vlast je krásná a stojí za to, abychom ji milovali a pracovali pro její rozkvět i v rámci vlastivědné činnosti, jak to činil po celý život náš milý spolupracovník.

Pane Dr. Fukale, loučím se s Vámi a slibuji Vám, že Váš příklad vlastivědné práce neopustíme.

Budiž Vám země lehkou."

- jSk -

Adamov patří do výplazů Petra Bezruče

Začátkem září r. 1964 poslal mi redaktor Jaroslav Zelík z Adamova velmi zajímavou publikaci, v níž Jan Skutil seřadil a doslovem opatřil korespondenci básníka Petra Bezruče Karlu Rackovi. Mám z té knížky velikou radost, neboť v mých rozsáhlých bezručianech doplňuje určité mezery a pomáhá dotvářet výraznou tvář a charakter slezského barda.

Těmito několika řádky chtěl bych podtrhnout význam krásné adamovské přírody, která po řadu let poutala stařečka Bezruče, jenž mnohá léta pracoval a žil v Brně a odtud podnikal své proslulé výplazy (vycházky) do blízkého a vzdáleného okolí. Nechci se zmiňovat o všech místech na Brněnsku, která básníka inspirovala k napsání mnohých veršů, než se zmínit o tom, že cestu z Brna přes Bílovice do Adamova podnikal stařeček Bezruč rád a ve své korespondenci se o ní zmiňuje. (Přes sto dopisů a lístků mám ve svých sbírkách Bezručem adresovaných).

Z častých osobních setkání s básníkem v Červeném domku nad struhou v Kostelci na Hané vznikla myšlenka výtvarně zachytit a evokovat místa, jimiž Petr Bezruč šel, kde se narodil a kde vznikaly slavné Slezské písně. Již k devadesátinám básnickovým v roce 1957 jsem měl na dvě stě kreseb z různých míst Moravy, která v předvečer Mistrova životního výročí poprvé vystavilo Krajské museum v Jihlavě. Cyklus, k němuž napsal úvodní slovo katalogu dlouholetý přítel a ctitel básníkův prof. ing. Břetislav Pračka z Prahy, čítal na šedesát vybraných prací včetně studijního portrétu stařečka, který jsem vytvořil na základě původních studií z osobního setkání. Byl to jeden z posledních portrétů vytvořených podle živého modelu. Mistr Max Švabinský dělal svého Petra Bezruče podle fotografií k tomu zvlášť pořízených.

Slavnostní vernisáž v Jihlavě měla velký ohlas a sám stařeček Bezruč posílá jihlavskému museu dopis, z něhož se těšili - kromě ředitele Káby - i pracovníci ústavu. Po zastávkách v několika českých městech je výstava instalována na přelomu roku v paláci "Elektra" v Praze. Také zde bylo velmi okázalé slavnostní zahájení, neboť velký příznivec a pořadatel (Parallipomen), historik umění Dr. Prokop Hugo Toman zahájil výstavu, na níž v kulturním pořadu vystoupil Dr. Jan Pixa, v recitacích herec Josef Chvalina, u klavíru prof. Adrian Levický, ve zpěvu Hana Brtnová. Lesku dodali svou přítomností mnozí básníci, spisovatelé, malíři, mezi nimiž nechyběl ani prof. ing. Pračka, později i národní umělec Vincenc Beneš, národní umělkyně Jarmila Glazarová, dokonce i dva ministři se zapsali do návštěvní knihy. Nemluvě o hromadných návštěvách uměleckých škol a delegací francouzské a sovětské. Film, televize, rozhlas, noviny, věnují pozornost kresebnému cyklu: "Bezručovy moravské výplazy v kresbách A. F. Stehlíka". Více než 100 článků v našem tisku vychází, namnoze i s reprodukcemi kreseb z cyklu. Také návštěva byla rekordní; přes čtyřicet tisíc lidí, které podchycují návštěvní zápisy.

Po úmrtí stařečka Bezruče (zemřel v únoru 1958 v nemocnici v Olomouci), byla výstava instalována v museu v Ostravě, odkud putuje do mnohých moravských měst, jako Kostelec na Hané, Moravská Třebová, Jarošov, Hodonín, Břeclav, Valtice, Třebíč, Znojmo atd. U té příležitosti vykonal jsem řadu přednášek na oblíbené téma "Život a dílo Petra Bezruče", které jen v jubilejním roce devadesátin PB navštívilo přes dva tisíce návštěvníků v Čechách a na Moravě. Vedle různých katalogů vydal Okresní osvětový dům v Třebíči publikaci pojednávající o vzniku kresebného cyklu (Bezručovy moravské výplazy) a přátelských vztazích básníka k malíři. Autorem je pražský novinář a spisovatel Jar. S. Vopravil, který v mé společnosti básníka v Kostelci navštívil. Dalo by se široce vyprávět o triumfální cestě cyk-

lu naší vlasti, mnoho bohatých myšlenek přetiskovat ze stařečkových dopisů, ať již bibliofilsky či knižně, nebo jich využít k různým přednáškám k hlubšímu poznání povahových vlastností nesmrtelného básníka Petra Bezruče. Leč to vše má svůj čas, který musí uzrát, abychom přes Mistrovy myšlenky mohli hledět zpět k jeho každodenní práci, náladám, názorům, ba i láskám. Musím po pravdě říci, že bych potřeboval sekretáře, který by všechny ty čtyřstránkové dopisy opsal a seřadil, prostě uspořádal. Snad by bylo zapotřebí mnohých vysvětlivek k jednotlivým písmům.

Po léta jsem se těšil z každé řádky básnickovy. Byl to u nás doma vždy svátek, když došel dopis stařečkův (Bezručův). Jeho typicky malé a úhledné písmo ukazuje na člověka skromného a tichého, vyrovnaného a nerozpínavého. Jak známo, po mnohých literátech se velmi těžko čte, kdežto Bezruč šel cestou Otakara Březiny, co se čitelnosti písma týče, aby je lidé nemuseli luštit.

Když se probíráme verši Bezručovými, majícími vztah k Brnu a jeho okolí, jako bychom naslouchali národním popěvkům věčného tuláka, jímž ve skutečnosti básník byl.

Šel jsem z Brna do Moravan.
Úzká cesta malinká,
kudy chodí krokem srnky
mlynářovic Fanyinka.

Jiný popěvek nás vede do Kuřimi nad Brnem, kde zpívá:

Krásný je ten zámek panský,
švarný rybník velikánský,
v hrubém lese najdeš srnu,
panství patří městu Brnu.

Ani básník nepovažoval svých popěvků za nějaká veledíla. Chtěl jimi zpívat svému lidu na jeho těžké a bědné cestě životem. Podařilo se to v plné šíři a hloubce a proto, i když básníkem proti své vůli, přece stojí Petr Bezruč naším srdcím nejbliž jako vskutku národní umělec ražení alšovského, mánesovského, smetanovského. A Slezské písně se staly národu modlitební knížkou, jako za časů J.A.Komenského.

Antonín František Stehlík .

Bílovice nad Svitavou Rudolfu Těsnohlídkovi

V rámci oslav 70.výročí Tělovýchovné jednoty Sokol v Bílovicích byl uspořádán v sobotu 12.prosince 1964 v místní sokolovně "Vzpomínkový večer", na kterém byla hodnocena činnost za uplynulých 70 let. Večer byl zpestřen ukázkami tělovýchovných vystoupení a kulturní vložkou, ve které se vystřídala hudba, zpěv a recitace. V neděli 13.prosince 1964 byla pak v kulturním domě (bývalé sokolovně) v 9 hodin otevřena výstava "70 let sokolské práce a života v Bílovicích n.Svit.", na které jsme měli možnost shlédnout bohatý dokumentační materiál téměř od založení jednoty.

Odpoledne v neděli 13.prosince 1964 byla ve 14 hodin odhalena pamětní deska spisovatelů a básníků RUDOLFU TĚSNOHLÍDKOVI, na domě paní Emilie Taranzové, Žižkova ul.čís.68, ve kterém žil a pracoval v letech 1914 až 1922. Za velké účasti místních občanů i hostů odhalil a předal v ochranu pamětní desku předseda TJ Sokol Bílovice s.Novotný předsedovi MNV s. Kratinovi.

Těsnohlídkovu báseň "Ta cesta údolím" ze sbírky DEN přednesla nestárnoucí pí.Kamila Kramperová. Básníkovo dílo zhodnotil spisovatel Vladimír Pazourek proslovem:

"Vystoupíte-li ke zříceninám hradu Lipnice na výspě Železných hor, otevře se před vámi rovina jako stůl. Z ní se strmě zvedají ostré hroty dvou štíhlých věží čáslavského kostela. Brňan při tomto pohledu okamžitě vzpomene na dva čáslavské rodáky, kteří natrvalo srostli s chmurným středomoravským průmyslovým městem a oba skončili tak tragicky -

na Jiřího Mahena a Rudolfa Těsnohlídka. Oba byli životním osudem i názorově příslušníky anarchistické skupiny mezi tehdejšími literáty, oba se dusili nezkrotnou silou romantismu, který jim byl osudný a poznamenal i jejich dílo.

Když přišel na svět Rudolf Těsnohlídek v přízemním domku čáslavské rasovny nedaleko rybníka, řekla jeho matka při pohledu na hlavičku novorozeněte, že na ní vidí tři kolečka a že Ruda bude třikrát ženatý. Byl a jeho lásky a manželství poznamenaly básníkův život tolika tragickými momenty a konec konců i Těsnohlídkovým dobrovolným rozhodnutím odejít ze života 12. ledna 1928.

Takhle se nám jeví velice stručně načrtnutý život novináře, redaktora, básníka i prosaika Rudolfa Těsnohlídka, který přichází do Brna roku 1907, aby dosáhl zprvu věhlasu jako soudnickář a lokálkář Lidových novin, což tehdy nebylo málo. Z anarchistické skupiny vrstevníků, o nichž zde již byla zmínka, připomeňme ještě alespoň Tomana, Gelnera, Macha, Šrámka, Káchu a Neumanna. S posledním ho spojuje také zprvu těsné přátelství a bydliště v Bílovicích nad Svitavou, které dnes, ve výroční den založení místní tělocvičné jednoty Sokol uctívají Těsnohlídkovu památku tím, že mu odhalují pamětní desku s připomenutím těch osmi let, kdy zde Rudolf Těsnohlídek bydlel.

Jestliže se Těsnohlídek nikdy nedovedl zbavit krutého poznamenání z dětství, byla to právě tato romantická krajina v okolí Bílovic k Brnu a na opačné straně až k Adamovu, která jako by mu vsťikovala živnou mizu a posvěcovala chmurami nasáklé pesimistické básnické dílo elixírem života a vysvobozovala ho svou velebností z niterných muk.

Nesešli jsme se zde dnes proto, abychom do poslední řádky a důsledně vypočítávali literární dílo Těsnohlídkovo nebo je dokonce hodnotili. Místo toho však zdůrazňme, že si svoje místo v české literatuře a čtenářském povědomí uhájilo dávno poté, co jména mnoha jeho vrstevníků zapadla. A tu je dlužno jmenovat na prvním místě příběh lišky Bystroušky, který vznikl v době pobytu Rudolfa Těsnohlídka v Bílovicích a byl nesporně inspirován znalostí zdejší přírody a zdejších lidí. Liška Bystrouška brzy obsáhne desátého vydání a do byla si úspěchu až po básnickově smrti, třebaže se stala tak záhy předlohou pro mistroveské operní dílo Leoše Janáčka.

Druhou knížkou Těsnohlídkovou, kterou není těžko označit také za látku zdejší, za látku z brněnského předměstí či venkova, je státní cenou poctěný román Kolonia Kutejsík.

Zdá se přímo zákonité, že se soudnickář a analytický pozorovatel chudiny brněnské periferie zaposlouchal do mravní a hmotné bídy jejich obyvatel. Vezměte si tuto knížku a najdete v ní ještě dnes jaderného a citlivého vypravěče, na jehož postavách se zrcadlí i zmučená duše autorova. Z hlediska jazykového se odvážil už tehdy psát dialog své prózy Těsnohlídek dialektem, kterému se nevyhnul ani v Příbězích potůchleneckých.

Jestliže nám dnes může jít nanejvýš o to, abychom vysledovali, do jaké míry se dal Těsnohlídek ovlivnit látkami a postavami této krajiny, připomeňme ještě dětskou knížku Čimčirínek a chlapci, napsanou téhož roku jako Kolonia Kutejsík.

Místo úplného výčtu sbírek Rudolfa Těsnohlídka připomeňme aspoň sbírku DEN, vydanou roku 1923, který můžeme zařadit volně také do bílovického údobí.

Místní obyvatelstvo si ještě dnes vypravuje o nalezeném dítěti, které na procházce bílovickými lesy objevili tři přátelé - Těsnohlídek, Koudelka a Tesař. Tuto událost znají ovšem i mnozí Brňané, protože se stala významným mezníkem v sociálních dějinách našeho města. Na paměť nalezeného nemluvněte, a proto, aby se všem dětem poznamenaným nešťastným osudem společenské vytrženosti dostalo co potřebují, vztyčoval se po dvě desetiletí v Brně na náměstí Svobody vánoční strom. Dary pod tímto Těsnohlídkovým stromem sebrané dostával dětský domov Dagmar. Dobří lidé zajišťovali teplý pocit sounáležitosti těm, kteří měli být z lidského prostředí odtrženi. Těsnohlídkovy počiny a nápady jakoby vykupovaly jeho vlastní životní strážně a bolesti.

Rudolf Těsnohlídek odešel předčasně ze života ve svých šestačtyřiceti letech. Z nich více než polovinu strávil v Brně a většinu látek ke své poezii a próze čerpal ze zdrojů zdejší přírody a zdejšího života. V české literatuře dvě stěžejní díla neodlučitelně souvisejí s vaší romantickou krajinou - Neumannova Kniha lesů, vod a strání a Těsnohlídkova

Liška Bystrouška.

Je jenom zákonitě, že vedle památníku, který byl nedávno odhalen Stanislavu Kostkovi Neumannovi, odhalujete nyní i pamětní desku Rudolfu Těsnohlídkovi. Připomínáte jí básnický odkaz pokolením budoucím a dotvrzujete skutečnost, že si toto malé městečko nad Svitavou váží těch, kteří v něm žili a tvořili. Za váš počín by měla být vděčna celá naše kulturní veřejnost."

Na závěr slavnostního odhalení zazpívali pamětníci Těsnohlídkovu píseň "Kdyby věděla ta moje milá". Pěkné odpoledne ukončila naše delegace kroužku ve složení E.Čapková, V. Grolich a Jar. Zelík v družné besedě se spisovatelem Vladimírem Pazourkem, MUDr. Milanem Navrátillem, ing. Mayerhöferem, K. Kramperovou a dalšími u Koudelků, ul. Komenského č. 191, kterým tímto ještě jednou děkuji za pohostění a spolupráci s naším Historicko-vlastivědným kroužkem.

Jaroslav Zelík.

Osmdesátka Oldřicha LASÁKA

19. prosince 1964 se v Ostravě dožil osmdesáti let nestor moravských umělců, akademický malíř Oldřich Lasák, nositel Řádu práce. Jeho jméno dobře znají naši zaměstnanci a čtenáři z různých reprodukcí jeho obrazů, ale především z jeho výstavy u nás v Adamově, která se uskutečnila ve výstavní síni KDJF ve dnech 31.3. až 10.4.1963, kterou uspořádal historicko-vlastivědný kroužek ZK ROH ADAŠT. Úvodní slovo při slavnostním zahájení výstavy přednesl Jan Skutil, vedoucí OA v Blansku, jehož referát si s jeho svolením dovolujeme nyní otisknouti (nebyl dosud otištěn):

Vážení přátelé,

zahajujeme dnes v Adamově slavnostně výstavu z rozsáhlého celoživotního díla akademického malíře Oldřicha Lasáka, nositele Řádu práce, který je naší veřejnosti kromě řady akvarelů, barevných litografií, tušových kreseb a olejů s motivy hanáckými, ostravskými a beskydskými především znám jako vynikající portrétista předních našich umělců slovesných - Aloise Mrštíka, Jiřího Wolкера, Petra Bezruče, Viléma Závady a řady dalších.

Tato výstava byla původně plánována 5. výročí skonu národního umělce Petra Bezruče v druhé polovině února (1963), abychom uctili Mistrovu památku v místech, které si tolik oblíbil, avšak z technických důvodů bylo nutno ji přeložit a ta část výstavy tematicky se vztahující k vzájemným vztahům Bezručovým a Lasákovým bude uskutečněna v budoucnu později.

Oldřich LASÁK, jemuž bude v prosinci 79 roků (1963), se narodil 19.12.1884 na Bělecském mlýně u Prostějova. Reálku vystudoval v Prostějově, v Praze na akademii výtvarných umění byl především žákem Hanuše Schwaigra, jehož vděčně vzpomíná i ve svých memoárech Z malířova zápisníku (1946 - I. vydání a 1959 - II. vydání).

Po studiích se vrací Lasák do Prostějova, stává se členem Svazu výtvarných umělců moravských v Hodoníně, na jehož členských výstavách mnohokrát vystavoval, což mělo velký vliv na vznikající přátelství s předními moravskými výtvarnými a slovesnými umělci, především s Bohumírem Jaroňkem, Jožou Úprkou i Janem Konůpkou, jež potom sloven i štětcem zobrazil ve svém díle Moravský kumšt v košili (1926).

Prvou světovou válku prožívá Lasák jako vojenský výtvarník v Haliči a restaurátor

v Olomouci společně s Adolfem Kašparem. Po válce se vrací do Prostějova, kde se seznamuje s Jiřím Wolkrem a kreslí jeho podobiznu; v roce 1929 odchází do Ostravy, kde žije dodnes. Jeho předním zájmem se stává beskydská krajina a sociální tematika Ostravy; zvládá její bohatou městskou architekturu moderní průmyslové doby, vidí sociální tvář hornického velkoměsta. Ostravský pobyt přerušuje Lasák pravidelnými studijními zájezdy do Prahy, do Beskyd a na Hanou, v r.1930 dlel delší dobu v Paříži, kde studoval v předních světových galeriích a museích.

Jako člověk je Mistr povahy velmi jemné, citlivé, poněkud plachý a samotářský. Má však neobyčejně hluboký zájem o všechno kulturní dění v oblasti výtvarné, slovesné i hudební, s předními našimi umělci ho spojovalo opravdu hluboké a upřímné přátelství, ať již to byl Alois Mrštík nebo zejména Petr Bezruč. O svých vztazích s umělci nám zachoval několik vzpomínkových publikací, z nichž je nejceněnější již vzpomenutá práce Z malířova zápisníku, ve které nám osvětluje velmi plastickým slohem zákulisí kolem zrodu některých svých předních děl; velmi zajímavé je např. vyprávění o tom, jak maloval Petra Bezruče.

Oldřich Lasák měl již deset souborných výstav od roku 1928, v r.1947 obdržel cenu země Moravskoslezské, v r.1959 výtvarnou cenu města Ostravy, za celoživotní dílo mu byl propůjčen Řád práce.

Otvíraná adamovská výstava se zaměřuje na Lasákovy motivy hanácké, beskydské, valašské, ostravské a portréty.

" Lidé pomíjejí, bohové jsou věční -
nikdo nemá býti pohřben za živa.
Ať si nad mým dílem kdo chce co chce řeční,
jedna myšlenka je jistě zahřívá."

A opravdu. Lasákovo dílo je skutečně hluboké umění, jež mluví přímo k lidskému srdci.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

K umělcovu životnímu jubileu, k jeho osmdesátým narozeninám mu ještě jednou přeji jménem členů našeho kroužku i jménem našich čtenářů hodně spokojenosti, aby se ve zdraví těšil ještě mnoho let z dobře vykonané práce.

Jaroslav Zelík .

Zasloužilý adamovský učitel Josef P r a u s (1885 - 1955).

Mezi významné postavy adamovského kulturního života za prvé republiky patřil bezesporu dlouholetý adamovský učitel Josef Paus, v naší obci i v nejširším okolí velmi dobře známý a velice oblíbený, takže je třeba věnovat mu v našem časopise alespoň drobnou vzpomínku.

Josef Paus se narodil 23.ledna 1885 ve Vamberku v Čechách v čtyřčlenné rodině venkovského malíře pokojů; studoval na reálce v Kostelci nad Orlicí a po doplnění učitelských zkoušek se stal učitelem, zprvu na několika místech ve východních Čechách na Rychnovsku nad Kněžnou na Čáslavsku, později na Moravském Slovácku (ve Znorovech), a konečně na dnešním Blanensku. Paus působil v Lysicích, v Molenburku, v Újezdě u Blanska a konečně od r.1927 v Adamově, až do roku 1940. Stal se zprvu odborným učitelem kreslení a matematiky na adamovských měšťanských školách, později jejich ředitelem a dodnes na něho vděčně v Adamově vzpomínají někteří jeho žáci.

Josef Paus zanechal po sobě rukopisné velmi pěkně a zajímavě psané rodinné paměti, které bohatě dokumentují nejen jeho život, nýbrž jsou i drobným pěkným příspěvkem pro poznání Adamova a jeho okolí i celého dnešního blanenského okresu ve třicátých letech. Jsou tím cennější, že obsahují řadu plánů, nárysů i dokumentárních fotografií z našeho okresu. Poslední část svého života strávil Josef Paus v Brně - Řečkoviciích při práci na obvodním výboře v Brně - Králově Poli, v němž vyvíjel velmi úspěšně organisátorskou a kulturní činnost. Zesnul dne 22.března 1955; zůstala po něm vděčná vzpomínka a kus poctivé a pilné učitelské a kulturněosvětové práce.

Jan Skutil

Slovníček geologických názvů z Adamova

Členitý relief a pestré geologické složení tvoří z širšího okolí Adamova jedno z nejzajímavějších území Československa. To se odráží v bohatství geologických, případně geomorfologických, mineralogických i geografických pojmů, a nimiž se setkáváme v odborné literatuře, odvozených od jmen obcí na Adamovsku.

Bude snad prospěšné čtenářům, seznámí-li se z těmito názvy, neboť nám jejich význam podá obraz území z hlediska těchto oborů. Přehled podáváme vcelku v abecedním sledu, přičemž v závorce je jméno autorovo, který název uvedl do literatury a rok publikování. Podáváme stručnou charakteristiku ke každému názvu, která snad postačí k vysvětlení a při - spěje ke správnému užívání názvu.

Adamovská vrchovina (Hromádka J.1956). Nejzápadnější část Dražanské vrchoviny, západně od devonu Moravského krasu. Je tvořena horninami brněnského vyvěřelého masivu. Zasahuje na jih k Brnu, na západě ke Kuřimí.

Adamovská průrva (patrně Říkovský F.1929). Epigeneticky zaříznuté údolí Svitavy mezi Blanskem a Brnem - Obřany.

Adamovsko-babická granititová skupina (Novák V.1952). Geomorfologická jednotka tvořená v podstatě svahy Svitavy od Adamova pod Babice, na levém svitavském břehu.

Babická plošina (Novák V.1952). Mírně zvlněné vápencové území Moravského krasu mezi svahy údolí Svitavy, svahy údolí Křtinského potoka a Březinského potoka.

Blanenský prolom (Kettner R.1941, Zvejčka F.1944). Jako geomorfologický název - mohutná deprese mezi Blanskem a Doubravicí, geologicky podmíněná zlomy JJV-směru, podle

nichž vklesly do žulového podkladu vrstvy jury a svrchní křídý.

Boskovická brázda (Titze E.1902). V geologickém smyslu je to 150 km dlouhý pruh permokarbonských sedimentů, sahající od Mor.Krumlova do severovýchodních Čech. Geomorfologicky - část brázdy od Žernovnické hrásti na sever.

Brněnský masiv vyvřelý, brněnská vyvřelina. (Rzehak A.1912). Hlubinné magmatické těleso, které se táhne v širokém pruhu od Boskovic k Miroslavi. Obsahuje žuly, granodiority, ale i basicke horniny. Je předdevonského stáří, zasahuje pod sedimenty Dražanské vrchoviny (devon,kulm) až na Olomoucko.

Brněnská vrchovina (Hromádka J.1956). Část České vysočiny východně od Boskovické brázdy. Protáhlá sníženina Řečkovicko-kuřimského prolomu ji rozděluje na dvě části, Doubravskou a Dražanskou vrchovinu.

Březinské břidlice (Dvořák J.1963). Břidlice spodnokarbonského stáří od Habruvky, Křtin a Březiny se zbytky trilobitů a jiné fauny.

Josefovské vápence (Dvořák J.1963). Lavicovité tmavé vápence se zbytky ramenonožce Bornhardtina, středodevonského stáří.

Křtinské vápence (mramory) (Kettner R.1942). Červenavé hlízkaté vápence svrchnodevonského stáří. Pro svou dekorativnost dříve používány při kamenických pracích.

Lažánecká vrása (Kettner R.1950). V tektonickém pojetí stavby Mor.krasu podle R.Kettnera jedna z vrás, sunutých od západu k východu.

Lažánecké vápence (Dvořák J.1959). Tmavošedé vápence středodevonského stáří, známé zejména ze západní části Moravského krasu.

Lažánecko-vilémovická náhorní rovina (Ryšavý P.1954). Vápencová mírně zvlněná rovina mezi Suchým žlebem na severu a Lažáneckým žlebem na jihu.

Novohradská granititová skupina (Novák V.1952). Svahy údolí Svitavy a část roviny, tvořené horninami brněnské vyvřeliny, mezi Svitavou a devonem Moravského krasu, mezi Blanskem a Adamovem.

Olomučansko-rudická jurská skupina (Novák V.1952). Části Rudické plošiny pokryté rudickými vrstvami.

Rudické koule bývaly někdy nazývány známé geody s drusami křišťálu či ametystu, nebo povlaky chalcedonu v dutině.

Rudické kobličky - mineralogická zvláštnost ze Suché louky (podle naleziště též zvané "Loucké kameny") (mezi Olomučany a Rudicemi: kalcitové konkrce z rudických vrstev, tvarem a barvou připomínající koblihy).

Rudická plošina - část náhorní roviny Moravského krasu mezi Lažáneckým žlebem na severu a údolím Křtinského potoka na jihu.

Říčanicko-kanická granititová skupina (Novák V.1952). Oblast svahů severně od říčanicko-kanického úvalu, tvořené horninami brněnské vyvřeliny.

Říčanicko-ochozská elevace (Jarka J.1949). Výběžek žulového podkladu mezi Bílovicemi - Babicemi a Ochozí, zasahující směrem na východ (vjv) mezi vápence a slepence jinak severojižního pruhu devonu Moravského krasu.

Řečkovicko-kuřimský prolom - protáhlá úzká sníženina, vyplněná neogenními uloženinami, rozdělující Brněnskou vrchovinu na část Bobravskou (na jihozápad) a Dražanskou. Sníženinou probíhá silnice Brno-Česká-Kuřim.

Suchdolská vrása - podobně jako lažánecká (viz tamtéž).

Svinošicko-šebrovská sníženina - sníženina v Adamovské vrchovině, tvořené brněnskou vyvřelinou, z části vyplněné neogenními uloženinami.

Valchovit (Haidinger A.1845). Fosilní pryskyřice - nerost ze skupiny jantaru. Vyskytuje se v pískovcích křídového stáří u Valchova a Obory na Boskovicku (odtud název).

Valchovský prolom (Kettner R.1950). Prolom podobného charakteru a stejného stáří jako je prolom blanenský. Je však menších rozměrů. Vklusá křída do severní části brněnského žulového masivu.

Vavřínecká vrása - podobně jako lažánecká (viz tamtéž).

Vilémovická vrása - podobně jako lažánecká.

Vilémovické vápence (Dvořák J.1963). Světlešedé vápence s hojnými korály. Dříve zvané korálové či světlešedé. Jsou stáří givet-spodní frasnien.

Vranovsko-útěchovská granititová skupina (Novák V.1952). Území na pravém břehu Svitavy mezi Vranovem a Bílovicemi, tvořené horninami brněnské vyvřeliny. Plošina členěná řadou žlíbků k údolí Svitavy.

K těmto názvům z geologie, geomorfologie a mineralogie bychom ovšem mohli přiřadit celou řadu názvů zeměpisných a speleologických, jako jsou potoky Sloupský, Jedovnický, Křtinský, propadání Rudické, Hostěnické, Žleb Ostrovský, Lažánecký, údolí Josefovské, atd., jeskyně Ochozská, propast Ostrovská, chodba Babická atd.

Jednotlivá hesla tohoto článku byla zpracována podle literatury, především dole uvedené.

Přehled geomorfologických poměrů střední části Československé socialistické republiky (Práce Brněnské základny ČSAV, 11/XXXIII, 1961.) (Kolektiv autorů).

Rozdělení území školního lesního závodu VŠZL v Brně na geomorfologické jednotky. V. Novák, a kolektiv autorů, Brno 1952.

Naučný geologický slovník. Díl I, Praha 1960, díl II, 1961, Naklad. ČSAV, kolektiv autorů.

Rudolf Burkhardt.

Otakar Bystřina píše Tučňákovi

Novojičínský spisovatel Otakar Bystřina (vl. jménem JUDr. F. Dostál, 1861-1931), humoristický autor a zobrazitel pestrého lidového života slováckého a hanáckého (např. Jak se naši škádlivají, 1924, Súchovská republika, 1926 aj.), byl důvěrný přítel básníka Petra Bezruče a brněnského sochaře Karla Racka.

V Rackově pozůstalosti se dochovaly dva vzpomínkové lístky Bystřinovy, které doplňují Bezručovy listy v edici Milý Tučňáku (1964) o několik sdělení plánů přátelské skupiny Bezručovy - Rackovy a Bystřinovy. Proto je otiskujeme v našem časopise.

N. Jičín 2/2 1928

Bratře Tučňáku, co je se Stavíkem. Nic nepše, mám o něho starost. Snad "neprašťí" vážně? A co Smečka? Buď tak laskav a odepiš mně ihned! Srdečný pozdrav Tobě i všem kamarádům - zvláště Stavíkovi.

Tvůj Bystřina.

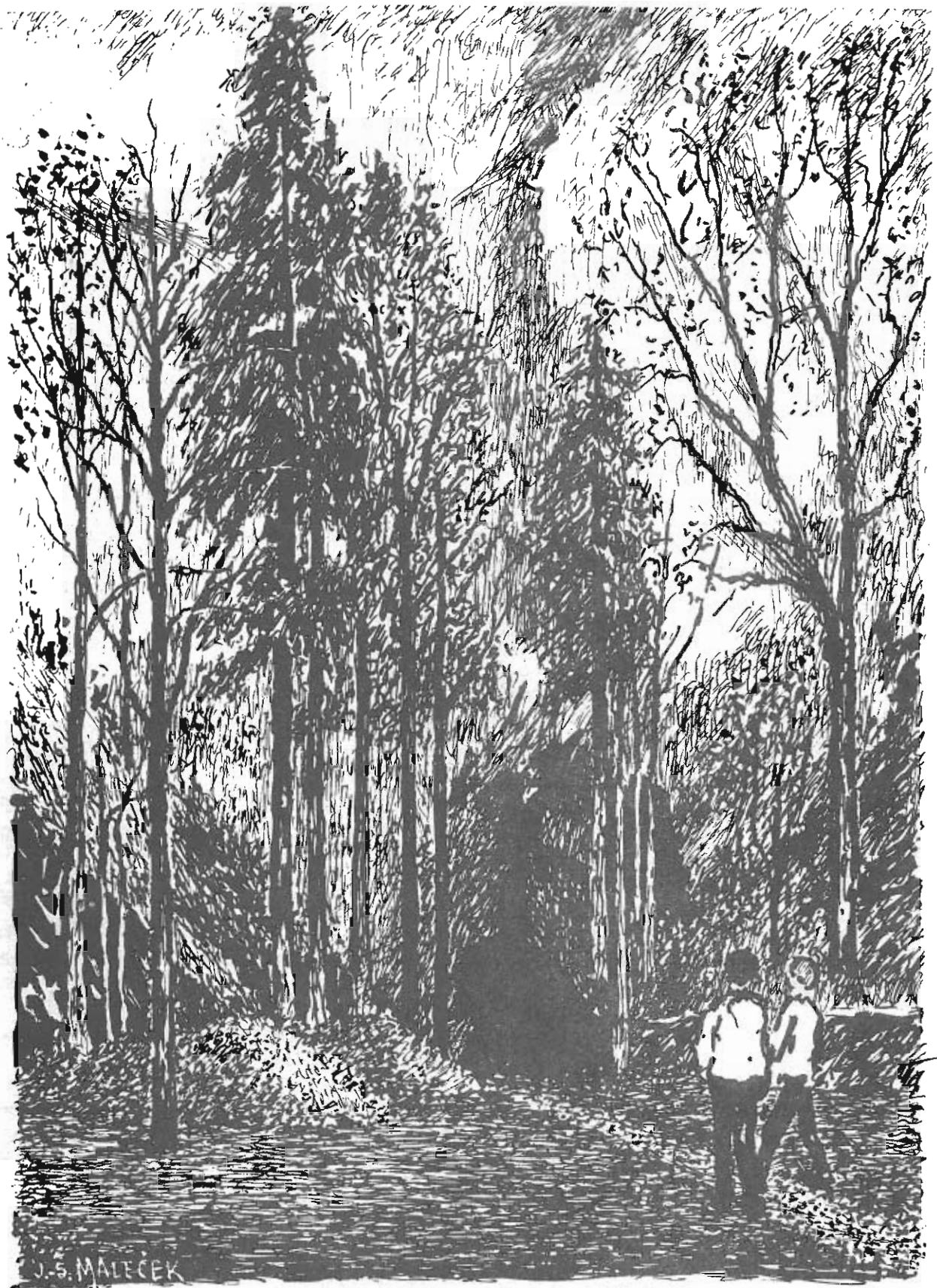
N. Jičín 1/IV.31.

Milý příteli, děkuji za zaslání. Opravdu kdosi to předvolání Tvé na 22/3 štípl! - Litoval jsem, že 28/3 Tě nemohl přátelsky obejmout na myslivárně v kruhu dobrých mužů ze Smečky - chyběl jsi mi k dokonalé blaženosti. Třebas v létě zavítá noha Tvá do Bezkyd - neopomeň mne vyhledat. Už se chystám a na 1. máje potáhnu do hor!

Srdečný pozdrav! Tvůj stařík bezkydský.

Poznámky: Dnes již nelze s jistotou říci, kdo byl Rackův a Bystřinův přítel Stavík. Nedovedla mne v tom směru informovat ani vdova o Karlu Rackovi paní Marie Racková. V adresáři města v r. 1932 je uveden Ludvík Stavík, sluha bydlící na Cejlu (dnes Gottwaldova tř.) č. 99. - Smečka - přátelé Bezručovi, Rackovi a Bystřinovi. - Myslivárna - Myslivna, výletní restaurace u Brna - Pisárek, kam tito přátelé chodívali.

Jan Skutil

Josef Š. Maleček: Vchod do Býčí skály
(Z výstavy březen 1965)

Redakční rada: Emilie Čapková, Vratislav Grolich a Jaroslav Zelík

UCHÁZÍ NEPRAVIDELNĚ - UYDÁVÁ HISTORICKO-ULASTIVĚDNÝ KROUŽEK ŽK POD PATRONACÍ ŽU-ROH
ADAMOVSKÉ STROJÍRNÝ N. P. ADAMOV U BRNA - ŘÍDÍ REDAKČNÍ KRUH - ODPOVĚDNÝ VEDOUcí LISTU JAR. ŽELÍK